

Wyniki weryfikacji zbiorów archeologicznych z Hłudna i Wesolej, woj. Krosno

Opublikowany w r. 1973 artykuł M. Skowrońskiego¹, zasłużonego miłośnika archeologii, wprowadził do literatury dwa niesłychanie interesujące zbiory zabytków prahistorycznych, zgromadzone w latach 1960-tych przez Stanisława Oleszkę w Hłudnie i Adama Batora w Wesolej².

Znalezisk dokonano w centralnej strefie Pogórza Dynowskiego, na obszarze krótkiego (ok. 10 km) odcinka doliny Baryczki, lewo-brzeżnego dopływu Sanu. Zabytki wystąpiły w grzbietowych partiach i na zboczach wzgórz otaczających dolinę.

W skład obydwu kolekcji wchodzi 269 wyrobów krzemiennych i kamiennych, 2 przedmioty miedziane (!) i 2 — gliniane (prześliki). Materiały krzemienne i kamienne wykazują ogromne zróżnicowanie pod względem typologiczno-technicznym oraz surowcowym. Rozpoznano: 7 rdzeni; 4 odpadki charakterystyczne rdzeni; 23 odłupki i 11 wiórów krzemiennych; 9 drapaczy; 2 rylce; 3 półtylczaki; 4 pazury; 21 wiórowców i fragmentów wiórowców; 3 obłęczniki; 5 narzędzi kombinowanych; 13 skrobaczy; 6 zgrzebeł; 37 wyrobów krzemiennych będących fragmentami bliżej nieokreślonych typologicznie narzędzi; 14 wiórów retu-

szowanych; 27 odłupków retuszowanych; 1 cała i 1 fragmentarycznie zachowany grot liściowaty; 1 sierpiec; 1 dłuto; 33 całe i częściowo zachowane siekierki; 38 odłupków z margla krzemionkowego o charakterze odpadków powstałych przy produkcji siekier; 5 toporków i fragmentów toporków. Zasluguje na podkreślenie różnorodność użytkowanych surowców³: krzemień naddniestrzański, występujący w trzech odmianach (54 proc. wszystkich wyrobów), margiel krzemionkowy (18,5 proc.), krzemień świeciechowski, wraz z odmianą gościeradowską (18 proc.), krzemień jurajski podkrakowski (6 proc.), krzemień czekoladowy (1,5 proc.), radiolaryt (0,7 proc.), krzemień pasiasty krzemionkowy (0,3 proc.) i granit (0,3 proc.); w trzech wypadkach (ok. 1 proc.) nie udało się rozpoznać surowca.

Na szczególną uwagę zasługuje margiel krzemionkowy „dynowski”, którego wychodnie znane są m. in. właśnie w dolinie Baryczki⁴. Prawdopodobnie eksploatacja i przerób tego surowca były bazą wytworzenia się w neolicie interesującego skupiska Hłudno—Wesoła.

Parę wyrobów można bez wątplenia łączyć z paleolitem, w tym radiolarytowy półtylczak z górnopaleolitycznym kręgiem przemysłów

wschodniograweckich, a pozostałe — z paleolitem schyłkowym. Kilka lub kilkanaście zabytków należy do mezolitu. Przeważającą większość materiałów pochodzących z obu kolekcji stanowią wyroby neolityczne i eneolityczne. Reprezentują one kulturę ceramiki wstęgowej rytej lub grupę malicką kultury nadcisańskiej, kulturę bugodniestrzańską, kulturę bodrogkereszturską, kulturę pucharów lejkowatych, kulturę amfor kulistych i kulturę ceramiki sznurowej. Niektóre zabytki należy datować na wczesną epokę brązu; wiążą się one zapewne z grupą Chłopice—Veselé.

Dwa czekany miedziane typu Jászladány (z krzyżowym ostrzem), znalezione w Hłudnie pochodzą ze starszej fazy eneolitu i stanowią niewątpliwie import z Kotliny Karpackiej, z terenów kultury bodrogkereszturskiej⁵. Wystąpienie obydwu przedmiotów na gruntach jednej wsi stanowi znacznej miary ewenement, bowiem w ogóle z obszaru Polski znane są ponadto dwa analogiczne okazy⁶.

Planowany w przyszłości dalszy etap prac poszukiwawczych zapewne doprowadzi do dokładniejszych ustaleń w kwestii skupiska Hłudno—Wesoła.

PRZYPISY

¹ M. Skowroński, *Zabytki archeologiczne w izbach pamiątek powiatu brzozowskiego*, Materiały i Sprawozdania ROA za lata 1968—69, Rzeszów 1973, s. 153—159.

² Weryfikacji zbiorów dokonano w 1974 r.; por. A. Dagnan-Ginter, M. Przewski, *Dwie kolekcje archeologiczne z Pogórza Dynowskiego*, Materiały Archeologiczne, Kraków (w druku); E. Nosek, A. Mazur, M. Parczewski, *Dwa czekany miedziane z miejscowości Hłudno, pow. Brzozów*, Materiały Archeologiczne, (w druku).

³ Siekierka uznana przez M. Skowrońskiego (*Zabytki...*, s. 157) za diatomitową jest wg orzeczenia doc. dra J. Kotlarczyka sporządzona z odwapnionego margla krzemionkowego.

⁴ Określenia surowca zechciał uprzejmie dokonać doc. dr J. Kotlarczyk. Pewne zastrzeżenia wspomnianego badacza wzbudza silniejszy niż zwykle spotykany w złożach margla stopień skrzemionkowania analizowanych przedmiotów.

⁵ Por. M. Novotná, *Die Äxte und Beile in der Slowakei*, München 1970; I. Bognár-Kutzián, *The Early Copper Age Tiszapolgár Culture in the Carpathian Basin*, Budapest 1972, s. 194—195, tam wcześniejsza literatura; J. K. Kozłowski, *Archeologia prahistoryczna. Część II. Młodsza epoka kamienna* (skrypt), Kraków 1973, s. 139—140.

⁶ J. Kamieńska, J. K. Kozłowski, *The Lengyel and Tisza Cultures*, [w:] *The Neolithic in Poland*, Wrocław—Warszawa—Kraków 1970, s. 135—137, ryc. 40: 4—5.